

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Баженов Михайло Ігорович

УДК 347.78:347.513

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В УКРАЇНІ І
КРАЇНАХ РІЗНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
КОХАНОВСЬКА Олена Велеоніівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри цивільного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
ХАРИТОНОВА Олена Іванівна,
Національний університет «Одеська
юридична академія»,
завідувач кафедри права інтелектуальної
власності і корпоративного права

кандидат юридичних наук, доцент
БУРЛАКОВ Сергій Юрійович,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін

Захист відбудеться « 6 » жовтня 2016 р. о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60.

З дисертацією можна ознайомитись у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60.

Автореферат розісланий « 2 » вересня 2016 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І.А.Діковська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На 34-й сесії Асамблеї держав-членів Всесвітньої організації інтелектуальної власності було проголошено, що XXI століття стане століттям економіки, заснованої на знаннях, у яких інтелектуальна власність буде основною рушійною силою. Вказаний прогноз цілком здійснився, і на сьогоднішній день роль інтелектуальної власності у стабільному прогресі економіки та суспільства, в цілому, важко переоцінити.

Передумовою до успішного розвитку науково-технічної сфери, промисловості, торгівлі та інших сфер діяльності є не лише визнання за авторами об'єктів інтелектуальної власності та особами, які отримали права на ці об'єкти, комплексу цивільних прав, а й ефективного забезпечення їх захисту.

Науково-технічний прогрес, що спостерігається в усіх сферах суспільного життя, сприяє урізноманітненню можливостей незаконного використання творів науки, літератури та мистецтва і, у зв'язку з цим, постійного збільшення шкоди, яка завдається такими діями правоволодільцям. Кожна держава, яка прагне постійного розвитку, повинна потурбуватись про те, щоб система охорони результатів інтелектуальної діяльності людини на її території передбачала та забезпечувала надійні гарантії захисту прав інтелектуальної власності. Вказані гарантії мають бути забезпечені не лише нормами законодавства, а й механізмом втілення цих норм у життя.

Приналежність країни до тої чи іншої правової системи визначає спільність її походження із іншими країнами; географічні ознаки; своєрідність нормативної основи; ієрархію джерел права; техніко-юридичні особливості; засоби правотворення; своєрідність юридичних понять або окремих правових інститутів; роль судових органів у правотворенні; особливості механізму реалізації і застосування юридичних норм; особливості юридичної ідеології сил, які є при владі, і морально-етичні уявлення в суспільстві. Така кількість критеріїв, які зумовлюють віднесення окремої країни до певної правової системи, впливає на існування значних відмінностей у правовому регулюванні багатьох сфер суспільних відносин, зокрема, охорони та захисту авторських прав у країнах різних правових систем. Дослідження усіх аспектів правової охорони і захисту авторських прав іноземних держав, що є представниками різних правових систем, є вкрай необхідним для вироблення механізму подальшої еволюції національної правотворчої та правозастосовчої практики в означеній сфері.

Для України характерним на сьогоднішній день є те, що норми її національного законодавства у сфері авторського права в ЦК України та спеціальних законах, за оцінками багатьох експертів, відповідають кращим світовим стандартам. Втім, коли йдеться про процес правозастосування, ситуація є значно гіршою. Кількість випадків піратства, плагіату та інших порушень авторських прав є настільки значною, що до нашої держави двічі застосовувалися санкції у зв'язку із перебуванням її серед пріоритетних країн у так званому «Списку 301». І хоча норми національного законодавства щодо захисту авторських прав постійно вдосконалюються та еволюціонують, наочного позитивного результату у боротьбі із правопорушеннями у цій сфері не спостерігається.

Попри те, що для захисту авторських прав можна використовувати як юрисдикційну так і неюрисдикційну форми, а також різноманітні засоби і способи захисту, практика свідчить, що найефективнішим є саме цивільно-правовий захист авторських прав. Адже, вказаний спосіб захисту має значно більше інструментів впливу, ніж адміністративно-правовий чи кримінально-правовий. Він є прийнятнішим для учасників і призначений вирішувати спори найбільш ефективними методами. Зазначене вплинуло на обрання нами теми дисертаційного дослідження й підкреслило її актуальність.

Питання правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності досліджували у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені як: Ю.Л. Бошицький, С.Ю. Бурлаков, І.І. Ващинець, М.К. Галянтич, Є.А. Греков, І.І. Дахно, Р.О. Денисова, О.В. Дзера, В.С. Дмитришин, А.С. Довгерт, Р.В. Дроб'язко, В.С. Дроб'язко, О.В. Жилінкова, О.В. Жувака, Ю.С. Єпіфанова, О.В. Ієвіня, П.А. Калениченко, Ю.М. Капіца, О.Ю. Кашинцева, С.М. Клейменова, А.О. Кодинець, І.Ю. Кожарська, В.М. Коссак, О.В. Кохановська, О.М. Коцюба, І.В. Кривошеїна, В.М. Крижна, Н.С. Кузнєцова, В.В. Луць, Р.А. Майданник, В.Є. Макода, Ю.Г. Матвєєв, О.М. Мельник, Н.М. Мироненко, Ю.В. Носік, О.П. Орлюк, О.М. Пастухов, С.А. Петренко, В.Л. Петров, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, В.О. Потехіна, М.Ю. Потоцький, Д.М. Притика, Л.І. Работягова, О.В. Ришкова, Л.Д. Романадзе, О.В. Руденко, О.Д. Святоцький, В.Р. Сіденко, І.В. Спасибо-Фатєєва, Р.О. Стефанчук, М.І. Стреля, С.К. Ступак, Л.Ю. Федченко, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонова, Г.В. Цірат, Г.В. Чурпіта, Я.М. Шевченко, Ю.С. Шемшученко, Р.Б. Шишка, І.Є. Якубівський та ряд інших вчених.

Серед зарубіжних вчених, чії наукові доробки стосувалися загально-теоретичних засад охорони і захисту прав інтелектуальної власності слід назвати: Є. В. Ананьєву, А.І. Абдулліну, І.А. Близнеця, М.М. Богуславського, А. Богша, Г. Боденхаузена, Е.П. Гаврилова, О.А. Городова, В.А. Дозорцева, В.І. Єременко, І. Іглезакіса, В.О. Калятіна, А. Керевера, К.Б. Константинова, М.Н. Кузнєцова, К.Б. Леонтьєва, К. Мазуйє, І.Е. Маміофу, В.М. Мельникова, В.Ю. Одинцову, Л.І. Подшибіхіна, Ю.І. Свядосца, О.П. Сергєєва, С.А. Сударікова, А. Фаренвальда, Н.К. Фінкель та інших.

Проблематика цивільно-правового захисту авторських прав ґрунтовно досліджена такими національними та вітчизняними вченими-цивілістами як: А.Г. Андрюшин, Н.П. Бааджи, С.Ю. Бурлаков, І.І. Ващинець, О.В. Заєць, С.М. Клейменова, А.С. Колісник, Р.Ю. Молчанов, О.М. Пастухов, О.В. Ришкова, Г.О. Ульянова, О.І. Харитонова, О.О. Штефан та іншими.

До компаративістів, що здійснювали порівняльні дослідження правових систем належать такі зарубіжні вчені як: М. Ансель, Х. Бехруз, Р. Давид, Л. - Ж. Константінеско, Х. Кьотц, М. Рейнштайн, К. Цвайгерт. Серед національних вчених-компаративістів вагомий внесок у порівняльні правові дослідження внесли: С.С. Алексєєв, В.Н. Денисова, В.К. Забігайло, О.В. Зайчук, О.В. Кресін, П.Ф. Мартиненко, Ю.І. Нипорка, Н.М. Оніщенко, С.П. Погребняк, К.О. Савчук, Ю.О. Тихомиров, О.В. Ткаченко, К.О. Черниченко, В.М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко та інші.

Втім, в роботах вищевказаних авторів досліджувалися лише окремі аспекти захисту авторських прав, проте комплексного аналізу їх цивільно-

правового захисту у взаємозв'язку із положеннями міжнародних договорів, досвідом країн різних правових систем, з урахуванням досягнень сучасних інформаційних технологій досі не здійснювалося.

Отже, поза увагою науковців залишаються проблеми впливу норм міжнародних актів на сучасне національне та іноземне законодавство і можливість застосування його на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства. Усе вищевказане і обумовлює необхідність комплексного теоретичного дослідження проблем цивільно-правового захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи затверджена Вченою радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №4 від 17.12.2012 року).

Дисертаційне дослідження виконане відповідно до державної бюджетної науково-дослідної теми «Доктрина права в правовій системі України: теоретичний та практичний аспекти» № 11 БФ 042 - 01 (номер державної реєстрації 0111U008337), яка досліджувалася на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка з 01 січня 2011 р. по 31 грудня 2015 р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є формування власних висновків і практичних рекомендацій щодо розвитку авторського права в Україні, на міжнародному рівні, та в зарубіжних країнах різних правових систем, визначення змісту, форм та способів захисту авторського права, а також впливу основних міжнародних конвенцій і договорів на формування національних законодавств у сфері охорони та захисту авторських прав, і перспектив захисту авторських прав в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Визначена мета дисертаційного дослідження зумовила постановку й розв'язання наступних *завдань*:

- дослідити генезу авторського права, визначити його поняття та зміст, а також рівень наукового дослідження розробленої теми;
- визначити теоретичні та практичні аспекти захисту авторського права в Україні та зарубіжних країнах;
- з'ясувати сучасний стан міжнародно-правового регулювання охорони та захисту авторського права і відстежити вплив основних міжнародних актів на формування національних законодавств України та зарубіжних країн ;
- дослідити особливості захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем під впливом науково-технічного прогресу та побудови інформаційного суспільства;
- виявити і сформулювати власну позицію з проблем правового регулювання та правозастосовної практики у здійсненні захисту авторських прав;
- визначити шляхи подальшого розвитку цивільно-правових відносин щодо захисту авторських прав на національному та міжнародному рівнях.

Об'єкт дослідження – відносини, що виникають у сфері авторського права у зв'язку із порушеннями прав авторів та інших правовласників і втіленням механізму цивільно-правового захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем.

Предметом дослідження є національні та іноземні нормативно-правові акти, міжнародні акти і практика їх застосування, а також наукові погляди, ідеї, концепції вітчизняних та іноземних вчених з питань цивільно-правового захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі наукового дослідження автором було застосовано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Спеціально-юридичний метод дав змогу дослідити зміст та сутність суб'єктивного авторського права, а також особливості захисту авторського права (*підрозділи 1.3, 2.1 дисертації*). Логічний метод обумовив послідовність викладення існуючих доктринальних положень щодо впливу основних міжнародних конвенцій і договорів на формування національного законодавства України та країн різних правових систем (*підрозділ 1.4. дисертації*). Формально-логічний метод сприяв виявленню суперечностей у понятійному ряді форм та способів захисту авторських прав (*підрозділи 2.2, 2.3. дисертації*). Шляхом аналізу та синтезу досліджено сучасний стан законодавства, судову практику та розроблено пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази (*підрозділи 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3. дисертації*). Історико-правовий метод сприяв виявленню історичних закономірностей розвитку авторського права в Україні та країнах різних правових систем (*підрозділ 1.2. дисертації*). Метод прогнозування надав можливість виявити тенденції та намітити основні напрямки розвитку системи цивільно-правового захисту авторського права (*підрозділ 3.3. дисертації*).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у сформульованих та обґрунтованих наукових положеннях і висновках, що виносяться на захист.

Вперше:

1) здійснено порівняльний аналіз цивільно-правової охорони та захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем. Обґрунтовується, що приналежність країни до тої чи іншої правової системи на сьогоднішній день відрізняє її від інших у питаннях розуміння сутності авторського права, у підходах до правової регламентації немайнових прав автора (розширеного чи звуженого їх розуміння), у визначенні категорій правоволодільців та характері законодавчих актів щодо захисту авторських прав в умовах розвитку інформаційного суспільства.

2) доводиться, що приналежність країни до тої чи іншої правової системи не впливає на питання встановлення об'єктів правової охорони, неохоронюваних об'єктів та обмежень авторських прав, закріплення строків правової охорони, створення спеціалізованих судів із захисту прав інтелектуальної власності та законодавчого регламентування медіації;

3) обґрунтовується, що не усі застосовувані можливості захисту авторських прав можна віднести до класичної класифікації із поділом на юрисдикційну та неюрисдикційну форми захисту, зокрема, не знаходять свого місця у цій класифікації третейські суди та медіатори. У зв'язку із відсутністю класифікації, яку можна було б до них застосувати, пропонується запровадження класифікаційної характеристики «наявності, характеру та юридичної сили прийнятих актів», за якою форми захисту прав поділятимуться на «офіційні» та «альтернативні», в межах яких будуть визначатись судовий і адміністративний захист, захист третейськими судами та через медіацію

відповідно;

4) обґрунтовується висновок про те, що створення спеціалізованої судової інстанції для захисту прав інтелектуальної власності, у тому числі авторських прав, є недоцільним для України, а ті недоліки у судовому захисті, що є наявними сьогодні, можна усунути шляхом запровадження спеціалізації суддів у судах загальної юрисдикції, господарських та адміністративних судах, а також чіткішого розмежування компетенції судів;

5) обґрунтовується, що для приведення норм національного законодавства щодо витребування доказів у повну відповідність до вимог ЄС необхідно внести до законодавства України, зокрема ЦПК України, чіткий та законодавчо закріплений перелік випадків, за яких, при наданні позивачем доказів переслідування відповідачем комерційної мети при використанні об'єктів авторського права та наявності клопотання позивача, суд може приймати рішення про витребування в якості доказів банківських, фінансових або комерційних документів;

6) обґрунтовано висновок, що медіація є одним із найкращих альтернативних методів захисту авторських прав, оскільки націлена на прийняття рішення, яке буде взаємовигідним для усіх сторін конфлікту, проте вказаний метод потребує належного законодавчого визнання і врегулювання через прийняття окремого спеціального закону;

Удосконалено:

7) визначення поняття «авторського права», у зв'язку з чим пропонується розглядати його також із двох позицій: в об'єктивному значенні авторське право являє собою сукупність правових норм, які регулюють відносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва, а також захистом прав суб'єктів авторсько-правових відносин; у суб'єктивному значенні авторське право — це особисті немайнові і майнові права, що належать особам, які створили твори науки, літератури і мистецтва, або їх правонаступникам, яким вони належать за договором чи законом;

8) визначення поняття «захист авторського права», під яким пропонується розуміти передбачені законом заходи із їх визнання чи поновлення, припинення їх порушення, застосування до правопорушників компетентним органом чи уповноваженою особою самостійно заходів юридичної відповідальності;

9) перелік особливостей, що характеризують юридичну природу захисту авторського права через доповнення його особливістю - можливістю реалізації самостійно або через законне чи договірне представництво;

10) законодавче визначення поняття самозахисту. Пропонується під самозахистом розуміти застосування особою комплексу дій, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства». Також пропонується привести у відповідність до норм Цивільного кодексу України норми Закону України «Про авторське право і суміжні права» в частині можливості реалізації суб'єктів права на самозахист.

11) перелік обмежень майнових прав суб'єктів авторського права, у зв'язку з чим пропонується поділяти обмеження на три категорії: - за часом дії майнових прав; - за територією їх дії; - за можливістю вільного використання творів, що включатиме випадки безкоштовного і оплатного вільного

використання;

12) перелік особистих немайнових прав автора через доповнення його правом на оприлюднення та відкликання.

Дістали подальшого розвитку:

13) висновок про те, що законодавець, через визначення поняття самозахисту, асоціює його із неюрисдикційною формою захисту прав. Надане додаткове обґрунтування цієї позиції тим, що законодавець не визнає самозахист способом здійснення неюрисдикційної форми захисту, а власне надає йому статусу неюрисдикційної форми захисту прав;

14) висновок про можливість застосування європейського підходу до розрахунку збитків, завданих порушенням, через врахування розміру платежів, які могли б бути отримані при ліцензійному використанні об'єкта авторського права, що необхідно, зокрема, для встановлення суми компенсації;

15) позиція про необхідність вдосконалення механізму компенсації за порушення авторських прав та зміни її розмірів через встановлення можливості відповідача змінити обраний позивачем спосіб відшкодування із компенсації на відшкодування збитків чи стягнення доходу. Пропонується законодавчо визначити розмір компенсації у вигляді подвійного розміру платежів, які міг би отримати правовласник у випадку законного використання належних йому прав інтелектуальної власності;

16) висновок про доцільність впровадження в Україні законодавчого розмежування дій щодо використання обходу технічних засобів захисту авторського права, а також дій із виготовлення, розповсюдження та введення з метою розповсюдження таких засобів. Першу категорію таких дій, а саме використання обходу технічних засобів захисту авторського права пропонується вилучити із переліку порушень авторського права, а другу – виготовлення, розповсюдження та введення з метою розповсюдження засобів обходу технічних засобів захисту авторського права - залишити у вказаному переліку. Обґрунтовується, що запропоноване зумовить зняття подвійної кваліфікації із дій щодо незаконного використання об'єкта авторського права через обхід технічних засобів захисту, яке спостерігається сьогодні;

17) позиція про відсутність потреби у розширенні переліку особистих немайнових прав автора правами на титулізацію та сакрарезацію, як це пропонують ряд дослідників. Додатково обґрунтовано, що особисті немайнові права мають відображати особистість автора, при цьому, обрана назва (титулізація) без зазначення авторського ім'я аж ніяк із ним не асоціюється. Також доводиться, що авторська правомочність на збереження цілісності твору цілком поглинає правомочність на сакрарезацію;

18) висновок про необхідність удосконалення конституційно-правового регулювання відносин у сфері права інтелектуальної власності. У зв'язку з цим пропонується ст. 41 Конституції України викласти у наступній редакції: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, використовувати, дозволяти та/або забороняти використовувати іншим результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності».

Крім того, пропонується внести зміни до законодавства:

1) ч. 1 ст. 19 ЦК України викласти у наступній редакції: «1. Особа має право на самозахист свого цивільного права та охоронюваного законом

інтересу і захист права та інтересу іншої особи від порушень і протиправних посягань без звернень до органів державної влади чи інших уповноважених органів. Самозахистом є застосування особою комплексу дій, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства»;

2) абз. 1 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» слід викласти у наступній редакції: «Порушенням авторського прав і (або) суміжних прав, що дає підстави для самозахисту чи судового захисту, є...»

3) ст. 438 ЦК України пропонується доповнити п. 5, у якому передбачити можливість: «визначати час, місце і спосіб оприлюднення твору, а також його відкликати». Аналогічну норму пропонується помістити і в ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права», частину 1 якої доповнити п. 5 такого ж змісту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані:

– в законотворчій діяльності для подальшого удосконалення національного законодавства щодо охорони та захисту авторських прав;

– в правозастосовній діяльності органів суду, адвокатів, патентних повірених та інших представників правовласників при здійсненні захисту авторських прав;

– в науковій діяльності при подальших дослідженнях проблем цивільно-правового захисту авторських прав;

– у навчальному процесі при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне право України», «Право інтелектуальної власності», «Авторське право», при підготовці і написанні відповідних розділів підручників, навчальних посібників та курсів лекцій із зазначених дисциплін.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, оцінки, висновки, пропозиції і рекомендації, що містяться в дисертації, були заслухані та обговорені на засіданнях кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Результати дослідження оприлюднені в доповідях дисертанта на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: Міжнародному цивілістичному форумі «Цивільне законодавство: система, міжгалузеві зв'язки, шляхи вдосконалення» (25–26 квітня 2013 р., м. Київ); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (22-23 березня 2013 р., м. Львів); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності» (5–6 квітня 2013 р. м. Одеса); Міжнародній науково-практичній конференції «Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин» (10–11 травня 2013 р., м. Одеса); VI Міжнародному цивілістичному форумі «Приватне право України і європейська інтеграція: тенденції та перспективи» (14-15 квітня 2016 р., м. Київ).

Публікації. Основні результати дисертації викладені автором у восьми наукових працях, зокрема, у шести статтях, опублікованих у фахових виданнях, двох статтях, опублікованих у періодичних виданнях інших держав та чотирьох тезах доповідей, опублікованих у матеріалах науково-практичних конференцій та семінарів.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, 3 розділів, що сукупно містять 10 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації складає 243 сторінки. Список використаних джерел налічує 259 найменування і викладений на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, методологічну основу, мету і завдання дослідження, окреслено наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, а також наведені дані про апробацію отриманих результатів.

Розділ 1. «Розвиток авторського права на міжнародному рівні, в Україні та зарубіжних країнах: загальнотеоретичні засади» складається з 4 підрозділів, останній з яких поділяється ще на 3 параграфи, в яких здійснено аналіз доктринальних розробок у сфері цивільно-правової охорони та захисту авторських прав, досліджено генезу та поняття авторського права в Україні та країнах різних правових систем, проаналізовано зміст та межі суб'єктивного авторського права, а також охарактеризовано джерела авторського права на міжнародному рівні, в Україні та ряді зарубіжних країн.

У підрозділі 1.1. *«Доктринальні розробки у сфері цивільно-правової охорони та захисту авторських прав»* досліджуються наукові праці правознавців, які висвітлюють питання охорони і захисту авторського права. Характеристику національного наукового надбання у зазначеній сфері дисертантом умовно розподілено на два періоди – до здобуття Україною незалежності і після нього. Такий розподіл пояснюється докорінною зміною правового режиму об'єктів авторського права та змісту суб'єктивних авторських прав на них, що мала місце у другому періоді. Захист авторських прав також значною мірою відрізнявся у зазначені періоди.

Серед видатних дослідників авторського права радянського періоду названо: М.М. Богуславського, Е.П. Гаврілова, М.Н. Кузнецова, Ю.Г. Матвєєва, І.Я. Хейфеца та ряд інших вчених.

Дослідження другого періоду представлено у вигляді двох напрямів: який в цілому присвячено охороні прав інтелектуальної власності, та який висвітлює питання охорони та захисту авторських прав. До першого напрямку наукових праць автор відносить дисертаційні дослідження О.О. Підпригори, Р.Б. Шишки, О.М. Мельник, С.С. Волкова, Р.О. Денисової, М.Ю. Потоцького та ряду інших. Серед наукових здобутків другого напрямку автором аналізувалися дослідження І.І. Ващинця, Є.А. Грекова, В.С. Дмитришина, Ю.С. Єпіфанової, О.В. Жилінкової, П.А. Калениченко, С.М. Клейменової, О.М. Пастухова, М. І. Стрелі, Г.В. Чурпіти, Н. П. Бааджи, А.С. Колісника, Г.О. Ульянової, О.В. Ришкової, М.В. Селіванова, О. О. Штефан та інших.

Дисертантом вказується, що вагомий внесок у дослідження питань охорони та захисту авторських прав на рівні монографічних досліджень зроблено С.В. Бондаренком, С.Ю. Бурлаковим, Т.С. Демченко, О.Ф. Дорошенком, В.С. Дроб'язко, О.В. Жувакою, Ю.М. Капіцою, О.В. Кохановською, В.М. Крижною, Ю.Г. Матвєєва, О.А. Підпригорою, О.П. Орлюк, О.Д. Святоцьким, С.К. Ступаком, О.І. Харитоновною, О.О. Штефан та іншими.

Як частина дослідження фрагментарно охорона та захист авторських прав представлений у працях С.М. Бервено, Т.В. Боднар, О.В. Дзери та І.О. Дзери, Н.С. Кузнєцової, В.В. Луця, Р.О. Стефанчука, Я.М. Шевченко та багатьох інших.

Серед іноземних авторів, які досліджували питання охорони та захисту авторських прав, дисертант називає І. Басомбрію, А. Богша, І.А. Близнеца, Дж. Бронкерза, Д.В.Ф. Веркада, І. Говера, А. Керевера, Н.М. МакНеліса, К. Мазуйе, А.М. Мінкова, А.П. Сергєєва тощо.

Значну увагу в дисертації автор приділяє вивченню наукових праць національних та зарубіжних вчених-компаративістів, таких як М. Ансель, Х. Бехруз, Р. Давид, Л. - Ж. Константинеско, Х. Кьотц, М. Рейнштайн, К. Цвайгерт С.С. Алексєєв, В.Н. Денисова, В.К. Забігайло, О.В. Зайчук, О.В. Кресін, П.Ф. Мартиненко, Ю.І. Нипорка, Н.М. Оніщенко, С.П. Погребняк, К.О. Савчук, Ю.О. Тихомиров, О.В. Ткаченко, К.О. Черниченко, В.М. Шаповал, Ю. С. Шемшученко та інші.

Аналіз наукових здобутків останніх підтвердив, що комплексних досліджень, які б безпосередньо стосувалися цивільно-правової охорони та захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем у вітчизняній цивілістичній науці не здійснювалось, що і зумовлює актуальність такого дослідження, зокрема на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства.

- У підрозділі 1.2. *«Гене́за та поняття авторського права в Україні та країнах різних правових систем»* автором констатується наявність достатньо різних підходів науковців до моменту виникнення авторського права, передумов до такого виникнення та наслідків його впливу на усю правову систему тої чи іншої держави. Усвідомлення необхідності охорони авторського права відбулося ще за часів Стародавніх Греції та Риму. Вказане привело до формування норм щодо охорони літературних і драматичних творів від плагіату і збереження цілісності таких творів. Проте, зацікавлення у юридичному обґрунтуванні таких положень не було, оскільки не простежувалось масовості порушень через технологічну неспроможність виготовлення великої кількості підробок.

Дисертантом відзначається, що винайдення друкарського верстату мало не тільки прогресивне значення, але і стало першоосновою до численних порушень авторських прав та прав книговидавців, що зумовило запровадження у багатьох країнах світу системи привілеїв. Невдоволення авторів системою привілеїв, яка ніяк не забезпечувала охорони їхніх прав та прав їх правонаступників, призвело до прийняття Статуту королеви Анни, що став основою для формування системи загального права у країнах англо-саксонської правової системи. Філософські концепції, які набули поширення в Німеччині, стали основою для формування системи авторського права як комплексу двох складових – майнової та немайнової і поширення на цій основі системи цивільного права у країнах романо-германської правової системи. Приналежність країни до тої чи іншої правової системи відрізняє її від інших у питаннях розуміння сутності авторського права.

Міжнародна система охорони авторського права розпочалась з усвідомлення необхідності захисту авторських прав на території іноземних

держав, з чим не впорався механізм двосторонніх договорів. Найвизначнішою подією періоду формування міжнародної системи правової охорони авторського права стало прийняття Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів 1886 року. Вказаний період продовжився прийняттям Всесвітньої конвенції про авторське право 1952 року та закладенням основоположних принципів охорони авторських прав у текст Загальної декларації прав людини. Автор переконаний, що період міжнародної системи охорони авторського права продовжується і до сьогодення, проте основною його ціллю є вдосконалення системи і відображення тих суспільних відносин, що характерні для сучасного етапу розвитку інформаційних відносин.

У підрозділі 1.3. «Суб'єктивне авторське право, його зміст та межі» вказується, що суб'єктивне авторське право складають особисті немайнові та майнові права автора. Автор доводить, що особисті немайнові права можуть належати лише творцю результату творчої діяльності, вони є невідчужуваними та безстроковими. Проте, факт смерті автора змінює їх статус – вони перестають бути суб'єктивними, оскільки самого суб'єкта більше не існує, а залишаються лише як юридичний факт, на який повинні зважати ті члени суспільства, що використовують твір цього автора.

Майнові права відзначаються можливістю володіння ними не лише автором, а й його правонаступниками, строковим характером і наявністю обмежень. Дисертант констатує, що реалізація майнових прав правовласниками не впливає на існування чи реалізацію особистих немайнових прав автора, що чітко регламентовано нормами законодавства.

Межі суб'єктивних авторських прав, на думку автора, можна встановити через систему законодавчих обмежень виключних майнових прав правоволодільця. Встановлення цих меж необхідне для дотримання та постійного збереження балансу інтересів творця та суспільства в цілому. Дослідження норм міжнародного законодавства щодо обмежень виключних прав дозволило стверджувати про надання певних переваг авторам новими нормами міжнародного законодавства, які втілені в Угоді TRIPS, у порівнянні із давнішими, поміщеними у Бернську конвенцію. Країни-учасниці Угоди охоче користуються наданою можливістю, що створює передумови до введення ефективної системи обмежень, які не перешкоджають належному користуванню твором його правовласником.

У підрозділі 1.4. «Джерела авторського права на міжнародному рівні, в Україні та ряді зарубіжних країн» проведено аналіз значної кількості національних, іноземних та міжнародних нормативно-правових актів. В ході цього аналізу автором стверджується, що пріоритетне місце серед міжнародного законодавства у сфері авторського права займає Бернська конвенція, оскільки вона є найдавнішим і найшановнішим документом, який надає результатам творчої діяльності сильну та ефективну охорону. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року, що прийнята як альтернативна Бернській конвенції, на сьогоднішній день практично втратила свою актуальність. Адаже Угода ТРІПС, що є безумовно обов'язковою для країн-членів СОТ, взяла за основу положення саме Бернської конвенції і стала її продовженням для врегулювання ринку інтелектуальної власності. Договір

ВОІВ про авторське право відобразив основні тенденції охорони авторських прав в процесі розвитку інформаційного суспільства. Він також став продовженням Бернської конвенції із спеціальним спрямуванням. Головним його завданням було пояснення можливості застосування норм Конвенції до нових інформаційно-орієнтованих суспільних відносин. Разом із Угодою ТРПС, Договір посприяв втраті актуальності Всесвітньої конвенції про авторське право. Вплив міжнародного законодавства у сфері авторського права на побудову внутрішнього законодавства, на переконання автора, відбувається на постійній основі завдяки процесу імплементації.

Розділ 2. «Зміст, форми та способи захисту авторського права у міжнародних джерелах, в законодавстві України та країн різних правових систем» складається із 3 підрозділів, присвячених дослідженню поняття і змісту захисту авторського права, аналізу форм та способів захисту авторських прав за вітчизняним і зарубіжним законодавством країн різних правових систем.

У підрозділі 2.1. *«Поняття і зміст захисту авторського права: теоретичні і практичні аспекти»* констатується відсутність легального визначення поняття «захист авторського права» і закріплення лише елементів такого захисту. Автор відзначає, що право на захист може бути реалізовано виключно тоді, коли суб'єктивні авторські права є порушеними, невизнаними або оспорюваними, або ж існує загроза такого порушення. Так, загроза невизнання чи загроза оспорювання може існувати, проте жодною нормою чинного законодавства протиправним діянням не визнається.

Підрозділ 2.2. *«Форми захисту авторських прав»* присвячений розгляду юрисдикційної та неюрисдикційної форми захисту авторських прав. Детальній характеристиці у дослідженні юрисдикційної форми підлягали загальна і спеціальна форми здійснення передбачених законом засобів захисту. Значна увага автором приділялась питанню доцільності чи недоцільності існування в Україні окремої судової інстанції із спеціалізацією у сфері захисту прав інтелектуальної власності, причому, для вироблення власної позиції порівняльно-правовому аналізу підлягали подібні інстанції у країнах різних правових систем.

В межах неюрисдикційної форми захисту авторських прав розглядався самозахист, аналізувались особливості його нормативно-правового визначення і правозастосовчої практики.

Дисертантом обґрунтовується, що аналіз форм захисту авторських прав дозволяє не зупинятись виключно на юрисдикційній та неюрисдикційній формі захисту, а й вказувати на наявність інших форм. Попри те, що традиційним у правовій науці є саме такий поділ, доводиться констатувати, що існує захист, який неможливо чітко віднести до тої чи іншої наявної форми. Зокрема, йдеться про захист, що здійснюється третейськими судами та медіаторами. У зв'язку із зазначеним, автором пропонується запровадити нову класифікаційну характеристику «наявність, характер та юридична сила прийнятих актів», за якою форми захисту прав поділятимуться на «офіційні» та «альтернативні».

Підрозділ 2.3 *«Способи захисту авторських прав за вітчизняним і зарубіжним законодавством країн різних правових систем»* присвячений

цивільно-правовому, адміністративно-правовому та кримінально-правовому способам захисту авторських прав.

При характеристиці цивільно-правового способу захисту, автором вказується, що у сфері авторського права можуть застосовуватися звичайні способи захисту прав, що встановлені нормами ЦК України, серед яких визнання права, визнання правочину недійсним, відшкодування збитків тощо, або ж спеціальні – передбачені нормами ст. 50 Закону про авторське право. Вибір способу захисту належить автору прав і залежить від характеру правопорушення. Значна увага в цій частині дослідження автором приділяється поняттю та змісту компенсації як одному із способів відшкодування майнової шкоди, що завдана правовласнику. Автором у цьому відношенні констатується певна підміна понять у порівнянні із розумінням компенсації законодавцями країн різних правових систем і фактичну втрату в сучасних національних умовах компенсаційного характеру цього виду відшкодування шкоди.

Дисертантом вказується, що повноцінно захистити авторські права виключно в межах цивільно-правового способу захисту на сьогоднішній день вже не видається можливим, пропри те, що його все ж слід визнати найефективнішим. Міжнародні акти у сфері авторського права містять норми щодо адміністративно-правового та кримінально-правового захисту, які знайшли свої відображення у нормах національного законодавства України. І виключно тому, що без аналізу вказаних способів неможливо уявити комплексного національного інституту захисту авторських прав і пропонувати можливі шляхи його удосконалення, автором було представлено результати проведеного дослідження і цих способів захисту.

Розділ 3. «Особливості та перспективи захисту авторських прав в Україні і країнах різних правових систем» складається із 3 підрозділів, в яких розглядається захист авторських прав в Україні на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства, особливості захисту авторських прав у країнах різних правових систем в умовах генезису інформаційного суспільства, а також аналізуються проблеми і окреслюються перспективи захисту авторських прав в Україні та світі.

Підрозділ 3.1. «Захист авторських прав в Україні на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства» присвячений аналізу подвійному впливу, який справляє на сферу авторського права розвиток інформаційного суспільства. З одного боку, у правовласників значно розширились можливості використання результатів творчої діяльності у цифровій формі, зокрема, через глобальну мережу Інтернет, а з іншого – збільшилась кількість та розширились можливості незаконного використання належних їм результатів.

Міжнародне нормативно-правове регулювання охорони та захисту авторських прав в інформаційну добу міститься в Договорі ВОІВ про авторське право та Угоді TRIPS, а тому особливу увагу дисертантом було приділено реагуванню національного законодавства на розвиток інформаційного суспільства і втілення такого оновленого законодавства на практиці. Характерно, що автором здійснювалось дослідження захисту авторських прав на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства у прив'язці до актуальних тенденцій міжнародного співробітництва. Так, здійснення Україною євроінтеграційних процесів послужило для автора орієнтиром для

обґрунтування необхідності гармонізації положень щодо захисту авторських прав із відповідними положеннями законодавства ЄС. Зокрема, автором характеризувався сучасний стан захисту авторських прав в Україні у порівнянні із вимогами Директиви 2004/48/ЄС про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності.

В ході поведеного аналізу дисертантом зроблено висновок, що національна система захисту в цілому відповідає європейській практиці, втіленій в Директиві 2004/48/ЄС. Уточнення та доповнення, які могли б привести до повної відповідності систем захисту, не відіграють визначальної ролі для національної практики, проте здатні вплинути на подальшу еволюцію законодавства України про захист прав інтелектуальної власності. Порівняння національної системи захисту саме із цим нормативно-правовим актом здійснювалося у зв'язку із провідною роллю Директиви в уніфікації цивільно-правових способів захисту прав інтелектуальної власності у Європі, яка об'єднує одночасно країни англо-американської та романо-германської правової систем.

Підрозділ 3.2. «Особливості захисту авторських прав у країнах різних правових систем в умовах генезису інформаційного суспільства» присвячений аналізу законодавства країн різних правових систем у сфері захисту авторських прав в умовах інформаційного, наукового і технічного прогресу. Розпочинає автор цю частину дослідження із аналізу європейського регіонального нормативно-правового акту, який здійснив значний вплив на їх формування, незалежно від приналежності країни до тої чи іншої системи. Йдеться про Директиву 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві. Її аналіз дав змогу встановити, що нею гармонізуються положення щодо права відтворення, повідомлення та поширення. Значна кількість норм стосуються визначення обмежень у застосуванні вказаних прав, захисту технологічних заходів та інформації щодо управління правами. Тобто, Директива визначила матеріальні основи для регулювання відносин у сфері авторського права в умовах розвитку інформаційного суспільства, тоді як процесуальні основи втілення таких норм у життя знайшли своє відображення у Директиві 2004/48 про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності.

Для відстеження впливу Директиви на національні законодавства і формулювання висновку щодо досягнення поставленої документом мети, дисертантом аналізувались норми, які стосуються захисту авторських прав в інформаційному суспільстві окремих країн різних правових систем. Зокрема, серед країн романо-германської правової системи аналізувались норми Німеччини та Франції, а серед країн англо-американської правової системи – Великобританії. Дослідження ж впливу розвитку інформаційного суспільства на охорону та захист авторських прав у країнах релігійно-традиційної та соціалістичної правових систем, а також англо-американської та романо-германської правових систем держав, що не є членами ЄС, було подано автором без прив'язки до регіонального акту.

Дисертантом вказується, що активний розвиток цифрових технологій та розповсюдження доступу до мережі Інтернет сприяє необхідності перегляду системи охорони інтелектуальної власності, адже досягти справедливого

балансу між правами та інтересами різних категорій суб'єктів права та користувачів захищених об'єктів стає все важче.

У підрозділі 3.3. «Проблеми і перспективи захисту авторських прав в Україні та у країнах різних правових систем» дисертантом окреслюються національні проблеми із захистом авторських прав, які ним умовно поділено на два блоки: перший стосується виключно суперечностей та недоліків національного законодавства, які не дозволяють впровадити той чи інший елемент системи захисту на практиці; другий – невідповідностей у розумінні національним та іноземним законодавцем окремого елемента чи механізму захисту в цілому. Виявлення проблем іноземних країн у сфері захисту авторського права було здійснено в межах єдиного блоку і покликане сприяти уникненню подібних помилок у національній практиці.

Перший блок проблем із захистом містив огляд і пропозиції щодо вирішення наступних питань: недосконалість правового регулювання забезпечення позову як загроза для використання тимчасових заходів, а також відсутність законодавчого регулювання порядку усунення товарів із обігу, які поміщені або введені в обіг із порушенням прав інтелектуальної власності як загроза для використання виправних заходів. До другого блоку дисертантом віднесено необхідність вдосконалення правового регулювання технічних засобів захисту авторських прав, а також підміну понять у розумінні механізму компенсації, а також визначення її розміру.

ВИСНОВКИ

Науково-теоретичний і практичний аналіз цивільно-правового захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем дав підстави для висновків, формулювання окремих положень і пропозицій.

Вивчення генези авторського права в Україні та країнах різних правових систем дозволило нам виявити розбіжності поглядів вчених на момент зародження авторського права. Нами з цього приводу був зроблений висновок про те, що зародження окремих елементів інституту авторського права відбулось ще за часів Стародавніх Греції та Риму, проте поштовхом до юридичного закріплення норм щодо охорони авторських творів стало винайдення друкарського верстату. Втім, основною передумовою до становлення вказаної правової охорони стало не винайдення верстату як таке, а створення можливості використання твору відособлено від автора, тобто відбулося зародження особливого авторського права – права на відтворення.

При дослідженні історії виникнення авторського права, нами було проаналізовано серед країн англо-американської правової системи історію Англії та США, серед країн романо-германської правової системи - Франції, Німеччини, Іспанії, Данії, Норвегії, Італії, України та Росії, серед країн релігійно-традиційної правової системи – історію Індії, а серед країн соціалістичної правової системи – Китаю. Вказаний аналіз дозволив нам сформулювати висновок, що саме принцип автоматичної охорони, втілений першочергово у норми французького законодавства, став основою розмежування поняття виникнення авторського права у різних правових системах. Різні тлумачення моменту виникнення авторського права у нормах англійського та французького законодавства поклали основу до формування

двох його концепцій - концепції звичайного права «droit moral» та концепції права «copyright».

Розуміння сутності авторського права, як вказують результати нашого дослідження, також концептуально відрізняються у країнах різних правових систем. Зокрема, країни англо-американської правової системи, такі як США, Великобританія та Канада, розглядають авторське право як форму власності, яку створює автор і може використовувати з комерційною метою, як і будь-яку іншу форму власності. В свою чергу, країни романо-германської системи права, такі як Німеччина, Франція, Іспанія, Данія, Норвегія, Італія, авторське право розглядають як власність, що, ґрунтуючись на філософських концепціях, є втіленням особистості автора та потребує такої ж надійної охорони, як і майновий потенціал твору. Нами було зроблено висновок, що саме в підході до авторського права як категорії, що має подвійний характер, який згодом привів до розвитку особистих немайнових прав у світовій юридичній практиці, полягає основна відмінність між англо-американською та романо-германською правовими системами.

Дослідження розуміння сутності авторського права у Індії дозволило стверджувати, що, хоча ця країна належить до релігійно-традиційної системи права, все ж на сферу авторського права вплинули концепції, погляди та законодавчі норми представників англо-американської правової системи. Здійснюючи аналіз системи права Китаю, нами було встановлено, що її до 1911 року можна було відносити до релігійно-традиційної системи, із 1911 до 1949 років – до змішаної із переважанням романо-германської правової системи, а після 1949 року – до соціалістичної правової системи. Під час другого етапу розвитку відбулася якісна зміна законодавства Китаю, що знайшла своє вираження в систематизації та кодифікації основних галузей права за зразком країн романо-германської правової системи і це в подальшому вплинуло на закладення основ охорони і захисту авторських прав у державі. Із цього ми дійшли висновку про переважний вплив країн романо-германської та англо-американської правових систем на еволюцію авторського права у світовому масштабі. Країни релігійно-традиційної та соціалістичної правових систем в цілому будували свої системи охорони та захисту авторських прав за їх зразком.

Аналіз суб'єктивного авторського права, його змісту та меж дозволило нам виявити, що в ряді країн англо-американської правової системи, таких як Великобританія, США, Австралія, Канада, існує досить вузький підхід до питання немайнових прав автора. Наприклад, в США охороні підлягає доволі обмежений перелік особистих немайнових прав і діє положення про те, що, хоча праволодильці немайнових прав не можуть їх передавати, вони цілком можуть на абсолютно законних підставах погодитися їх не відстоювати. При цьому, в джерелах права країн романо-германської правової системи втілене розширене розуміння і тлумачення немайнових прав автора із передбаченими механізмами їх захисту.

Порівняльно-правовий аналіз норм національного законодавства із зарубіжним у питанні регулювання особистих немайнових прав автора привів нас до висновку про необхідність позитивного регулювання в чинному законодавстві права на оприлюднення та права на відкликання. Характеристика

національного законодавства у питанні регулювання майнових відносин суб'єктів авторського права дала нам змогу стверджувати про абсолютну його відповідність вимогам Бернської конвенції, а у багатьох випадках значно детальніше і ґрунтовніше виписування норм щодо того чи іншого майнового права. Обмеження авторських прав, які відомі законодавству держав усіх правових систем і прямо допускаються міжнародними конвенціями, нами пропонується визнавати поділеними на три категорії: за часом дії майнових прав; за територією їх дії; за можливістю вільного використання творів, що включатиме випадки безкоштовного і оплатного вільного використання.

Аналіз впливу міжнародних актів на національні законодавства щодо змісту авторського права дозволив констатувати, що на сьогоднішній день серед країн-членів Бернського Союзу спостерігається різне відношення до особистих прав. Так, одні з них перевершують мінімальні конвенційні стандарти, інші ж навпаки – доволі обмежено трактують обсяг цих прав. До першої групи країн можна віднести представників романо-германської правової системи, до другої – англо-американської. В ході дослідження зроблений висновок про лише формальне включення системи особистих немайнових прав до змісту авторських правомочностей у країнах англо-американської правової системи. Попри зовнішню відповідність законодавств усіх держав-членів Бернській конвенції щодо встановлення особистих прав автора, реалізація вказаних прав на практиці у різних країнах суттєво різниться.

Існування різних підходів констатується у регулюванні майнових прав правоволодільців в умовах розвитку інформаційного суспільства країнами різних правових систем. Так, крім основного закону у сфері авторського права, для забезпечення його в умовах розвитку інформаційного суспільства, в одному випадку приймається окремий нормативно-правовий акт, а іншому випадку – вносяться зміни до основного закону. І у першому, і у другому випадку присутня практика країн різних правових систем, то ж це дозволяє стверджувати про відсутність впливу приналежності держави до конкретної правової системи на вирішення питання комплексного чи окремого регламентування захисту майнових прав автора із впливом розвитку інформаційного суспільства.

Проведений аналіз джерел авторського права в іноземних країнах дозволив охарактеризувати їх як доволі різних за характером, оскільки одні стосуються виключно матеріальних норм, які наділяють правовласника певними правами та обов'язками, встановлюють межі таких прав та перелік дій, що визнаються порушеннями встановлених прав (країни романо-германської правової системи), тоді як інші – містять норми як матеріального, так і процесуального характеру (країни англо-американської правової системи та романо-германської системи, що не є членами ЄС).

Серед сучасних проблем із захистом авторських прав в іноземних країнах, зокрема європейських країнах-представницях романо-германської правової системи, автором було названо прийняття суперечливих рішень судів, одні з яких застосовували норми національного законодавства, а інші – імplementовані норми Директиви 2004/48/ЄС. Звідси було зроблено висновок про наявність певного конфлікту «нового» та «старого» порядку захисту авторських прав в практиці європейських держав. Для України вивчення цього

досвіду важливе, оскільки майбутня інтеграція нашої держави в ЄС неминуче приведе до аналогічних проблем. То ж дослідження питання охорони та захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем дозволило сформулювати законотворчі та правозастосовчі проблеми сучасності і намітити шляхи їх вирішення у подальшому.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Баженов М.І. Особливості застосування тимчасових заходів у системі цивільно-правового захисту авторських прав / М.І. Баженов // Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». – 2014. – 2/2014. – С. 94-97.

2. Баженов М.І. Роздуми про доцільність створення в Україні спеціалізованих судів у сфері захисту прав інтелектуальної власності прав / М.І. Баженов // Вісник Херсонського університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. - № 6 -1/2014. – С. 122-126..

3. Баженов М.І. Актуальні особливості реалізації права на призупинення митних процедур у системі цивільно-правового захисту авторських прав / М.І. Баженов // *Evropský politický a právní diskurz*. – 2015. - V 2. - Iss. 1. – С. 312-318.

4. Баженов М.І. Міжнародне нормативно-правове регулювання права інформації у системі захисту прав інтелектуальної власності та його вплив на національне законодавство України / М.І. Баженов // Альманах міжнародного права. – 2015. - № 8. – С. 3-11.

5. Bazhenov Mykhailo I. Compensation for copyright infringement: analysis of using national and foreign practices / M. Bazhenov // Юридична наука. – 2015. - № 7. – С. 14-21.

6. Баженов М.І. Обхід технічних засобів захисту як порушення авторських прав: аналіз національної та іноземної практики визнання прав / М.І. Баженов // Вісник Запорізького університету. – 2015. – № 2 (10). – С. 56-61.

7. Баженов М.І. Актуальні аспекти блокування доступу до мережі Інтернет у сфері захисту авторських прав: досвід іноземних держав і доцільність запровадження його в Україні / М.І. Баженов // Право і суспільство. – 2015.- № 5. – С. 49-55.

8. Баженов М.І. Забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в ЄС та Україні: порівняльно-правовий аналіз нормативно-правового визначення та правозастосування прав / М.І. Баженов // Часопис Київського університету права. – 2015. - № 2. – С. 255-260.

9. Баженов М.І. Особливості захисту авторського права за Бернською Конвенцією. Межі її застосування прав / М.І. Баженов // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права” (22-23 березня 2013р., м. Львів). – Львів. – 2013. – С. 34-36.

10. Баженов М.І. Форми захисту авторського права. Особливості та проблеми їх реалізації прав / М.І. Баженов // Матеріали Міжнародної науково-

практичної конференції “Розвиток сучасного права в умовах глобальної нестабільності” (5 – 6 квітня 2013 р. м. Одеса). – Одеса. – 2013. – С. 44-46.

11. Баженов М.І. Цивільно-правова відповідальність за порушення авторських прав / М.І. Баженов // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин” (10 – 11 травня 2013 р., м. Одеса). – Одеса. – 2013. – С. 6 – 9.

12. Баженов М.І. Компенсація за порушення авторських прав: аналіз національної та іноземної практики застосування / М.І. Баженов // Матеріали VI Міжнародного цивілістичного форуму (14-15 квітня 2016 року, Київ). – Київ. – 2016.- С. 98-101.

АНОТАЦІЯ

Баженов М.І. Цивільно-правовий захист авторських прав в Україні і країнах різних правових систем. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2016.

Дисертація присвячена дослідженню розвитку авторського права в Україні, на міжнародному рівні, та в зарубіжних країнах різних правових систем, визначенню змісту, форм та способів захисту авторського права, а також впливу основних міжнародних конвенцій і договорів на формування національних законодавств у сфері охорони та захисту авторських прав, і перспектив захисту авторських прав в умовах розвитку інформаційного суспільства.

У роботі досліджено генезу авторського права, визначено його поняття та зміст, а також рівень наукового дослідження розробленої теми; визначено теоретичні та практичні аспекти захисту авторського права в Україні та зарубіжних країнах; з'ясовано сучасний стан міжнародно-правового регулювання охорони та захисту авторського права і відстежено вплив основних міжнародних актів на формування національних законодавств України та зарубіжних країн.

Дисертантом також досліджено особливості захисту авторських прав в Україні та країнах різних правових систем під впливом науково-технічного прогресу та побудови інформаційного суспільства; виявлено і сформовано власну позицію з проблем правового регулювання та правозастосовної практики у здійсненні захисту авторських прав, а також визначено шляхи подальшого розвитку цивільно-правових відносин щодо захисту авторських прав на національному та міжнародному рівнях.

Ключові слова: авторське право; охорона та захист авторських прав; цивільно-правовий захист авторських прав; порушення; відшкодування шкоди; компенсація; технічні способи захисту авторських прав; правові системи.

АННОТАЦИЯ

Баженов М.И. Гражданско-правовая защита авторских прав в Украине и странах различных правовых систем. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 - гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. - Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. – Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена исследованию развития авторского права в Украине, на международном уровне, и в зарубежных странах различных правовых систем, определению содержания, форм и способов защиты авторского права, а также влияния основных международных конвенций и договоров на формирование национальных законодательств в сфере охраны и защиты авторских прав и перспектив защиты авторских прав в условиях развития информационного общества.

В работе исследованы генезис авторского права, определены его понятие и содержание, а также уровень научного исследования разработанной темы; определены теоретические и практические аспекты защиты авторского права в Украине и зарубежных странах; выяснено современное состояние международно-правового регулирования охраны и защиты авторского права и отслежена влияние основных международных актов на формирование национальных законодательств Украины и зарубежных стран.

Диссертантом также исследованы особенности защиты авторских прав в Украине и странах различных правовых систем под влиянием научно-технического прогресса и построения информационного общества; обнаружено и сформировано собственную позицию по проблемам правового регулирования и правоприменительной практики в осуществлении защиты авторских прав, а также определены пути дальнейшего развития гражданско-правовых отношений по защите авторских прав на национальном и международном уровнях.

Ключевые слова: авторское право, охрана и защита авторских прав; гражданско-правовая защита авторских прав; нарушения; возмещения вреда; компенсация; технические способы защиты авторских прав; правовые системы.

ANNOTATION

Mykhailo Bazhenov: The Civil Protection Under Copyright Law in Ukraine and Countries of Different Legal Systems. - The manuscript.

The dissertation for achieving the scientific degree of candidate of legal sciences, specialty no. 12.00.03 - civil law and civil process; family law; international private law. - Taras Shevchenko National University of Kyiv. – The Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The dissertation is devoted to the study of the development of copyright law in Ukraine, at the international level, and in foreign countries of the different legal

systems, to the definition of the content, forms and methods of protection of copyright and the impact of major international conventions and agreements on the formation of national legislation in the sphere of defending and protection of copyright law and the protection of copyright in the prospects of the development of information society.

In this manuscript investigated the genesis of copyright law, defined its concept and content, and the level of scientific research themes developed; determined the theoretical and practical aspects of protection under copyright law in Ukraine and foreign countries; It found the current condition of international legal regulation of protection and enforcement of copyright law and tracked the impact of major international acts on the formation of the national legislation of Ukraine and foreign countries.

The respondent also studied features of copyright protection in Ukraine and countries of different legal systems under the influence of scientific and technological progress and the building of the information society; discovered and formed their own position on the issues of legal regulation and practice in the implementation of copyright protection, as well as the ways of further development of civil relations on copyright protection on the national and international levels.

The author for the first time carried out a comparative analysis of civil law copyright protection in Ukraine and countries of different legal systems, in which substantiated that the country belongs to one or another of the legal system today distinguishes it from others in matters of understanding the essence of copyright, in the approaches to legal regulation of the intellectual rights of the author (expansion or contraction of their understanding), in the definition of the categories of rights holders and the nature of the legislation on copyright protection in the conditions of development of the information society. It is also proved that does not affect the country's membership in a particular legal system on the issues of establishment of objects of legal protection, unprotected objects and copyright restrictions, fixing terms of legal protection, the creation of specialized courts for the protection of intellectual property rights and legislative regulation of mediation.

Keywords: copyright protection and enforcement of copyright; civil protection under copyright law; violations; compensation for damage; compensation; technical means of copyright protection; legal systems.